దాడి

చుట్టూ కొండలు- మధ్య లోయ- కొంచెం దూరంలో సెలయేరు- వీటి మధ్యలో పచ్చటి పచ్చిక మైదానం. ఆ పచ్చికలో పశువుల్ని మేపు తున్నాడు పదిహేనేళ్ళ కుర్రాడు సోమయ్య. అక్కడికి రెండు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న వాళ్ళ వూరు కనిపిస్తుంటుంది.

అది జనవరి నెలలో ఓ సాయంకాలం. పడమటి ఆకాశంలో సూర్యుడు క్రమక్రమంగా ఎర్రకారి పోతున్నాడు.

"గప్పుడే చలి మొదలైంది" అనుకున్నాడు సోమయ్య. నడుంకు కట్టుకున్న చిన్న పంచె తప్ప అతని శరీరం మీద మరే ఆచ్ఛాదనా లేదు.

"పొద్దుగూకంగానే దబ్బున యెడ్లను కొట్టంల గట్టేసి యింటికి పోవాలె- కడుపుల మండుతాంది. యింటికిబొయ్యేటోర్కు అమ్మేమన్న వండిపడెత్తదో- నన్నే వండుకొమ్మంటదో- అమ్మకు వంట్లె బావుంట లేదు. జ్వరం—దగ్గు— ఎట్ల తక్కువైతదో యేమొ—" అనుకున్నాడు సోమయ్య.

సోమయ్యకు ఒక్కతల్లి తప్ప ఈ లోకంలో నా అన్నవాళ్ళెవరూ లేరు. తండ్రెప్పుడో చిన్నప్పుడే చనిపోయాడు. ఆ తండ్రి చేసిపోయిన అప్పుకిందనే సోమయ్యను చాలా చిన్నప్పట్నించే రాఘవరెడ్డి దొరదగ్గర జీతం ఉంచింది వాళ్ళమ్మ. మొదట్లో సోమయ్య రాఘవరెడ్డి యింట్లోనే వాకిలూడ్చటం, అంట్లుతోమటం, నీళ్లుచేదటం మొదలైన పనులు చేసే వాడు. కొంచెం పెద్దవాడయ్యాక సోమయ్యను వ్యవసాయం పనికి పంపించారు. రాఘవరెడ్డి జీతగాళ్లందరిలోకి సోమయ్యే చాలా నమ్మకస్తుడన్న పేరు తెచ్చుకున్నాడు. తనకు నెలకు ఎంత జీతమిస్తారో, తన

తండ్రిచేసిన అప్పు ఎంతవరకు తీరిందో మొదలైన విషయాలు సోమయ్యకు తెలియవు. అవన్నీ వాళ్లమ్మే చూసుకుంటుంది.

సోమయ్య ఆ రోజంతా మిగతా జీతగాళ్లతో కలిసి రాఘవరెడ్డి వేసంగి పొలాన్ని దున్నాడు. ఇంకా సేపటికి పొద్దు గూకుతుందనగా నాగళ్లు విడిచేసి మిగతా జీతగాళ్లంతా ఎడ్లను కడిగేసి తాము స్నానాలుచేసి ఎడ్లను మేపి, కొట్టంలో కట్టేసే పనిని తనకు అప్పగించేసి వెళ్లిపోయారు. అందర్లోకి తనే చిన్నవాడు కావటం, దొరకు చాలా నమ్మకస్తుడన్న పేరు తెచ్చుకోవటం వల్ల తనమీద కొన్ని అదనపు బాధ్యతలు పడతాయని సోమయ్యకు తెలుసు.

"నాగండ్లిడిచి ఎక్కడోక్కడ బోతడు. అయిటంక ఆడుజేసే పన్లన్నీ తనే జూడాలె. ఎక్కడ పొరపాటైనా దొర తననే తిడ్తడు" అనుకున్నాడు సోమయ్య.

బాగా ఆకలితో వున్న నాల్గు జతల ఎడ్లు చకచకా దట్టంగా పెరిగిన పచ్చగడ్డిని నమిలేస్తూ కొండమీద కెక్కుతోంటే వాటితోపాటే సోమయ్య కూడా వెళ్లసాగాడు.

ఇంతలో కొంచెం దూరం నుండి సోమయ్యకు వాళ్ల దొర రాఘవ రెడ్డి రావటం కనిపించింది.

దొర రానే వస్తాండు. ఎడ్లను చీకటిపడేదాకా మేపమంటడు. కడుపు కింతబెడ్తే తనెంత పని జెయ్యమన్నా జేస్తడు. తను పనికెన్నడూ భయపడడు.

రాఘవరెడ్డి వస్తూ వస్తూ ఆ రోజు జీతగాళ్లు దున్నిపోయిన తన పొలాన్ని, ఆ తర్వాత అంతకు నెలరోజులముందే పోసిన వరినారును పరీక్ష చేసుకొని సోమయ్య దగ్గరకు వచ్చాడు.

"యేంరా సోమా! నాగండ్లెప్పుడిడిచిండ్రురా!"

"జాము పొద్దుండె దొర."

"పొద్దుందాక దున్నినా నాల్గుమళ్లన్నా కాలేదేంరా? దున్నిండ్రా ముచ్చట పెట్టుకుంట కూచున్నరా?"

"దున్నినం దొరా."

"యేం దున్నింద్రదోరా, అసలు ఈ నాగళ్ళను తీసిపారేసి ఓ ట్రాక్టర్ కొంటేనే యేమన్న పనినడిచేట్టున్నది. ఇయ్యాళరేపు ఈ జీతగాని లమ్డీ కొడుకులేమన్న పనిజేసేటట్టున్నరా? సంఘాలు- లీడర్లు- సమ్మెలు ఎవ్వనోన్ని నీ అసుంటోన్ని ఒక్కణ్ణోన్ని ఇద్దర్నోన్ని ఉంచుకొని మిగిలి నోళ్ళందర్నీ తీసిపారేస్త."

"గట్లజేస్తే వాళ్ళెట్ల బతుకుతరు దొరా?"

"బతకక యేమయ్యిందిరా. గవర్నమెంటోళ్లు మీ అసుంటోళ్లను ఉద్ధరించటానికి ఎన్నో ప్రోగ్రాములు పెడతనేఉంద్రు. గవర్నమెంట్ భూములన్నీ మీకేనాయె- మా భూములను గూడా సర్‌ప్లస్ అనిజెప్పి మీకే ఇప్పిస్తుంద్రు, అప్పులన్నీ మీకేనాయె. స్కూళ్లళ్ల. కాలేజిళ్లళ్ల సీట్లన్నీ మీయేనాయే. ఇన్ని జేసినా మీ కింకేదో తక్కువై పోతాందని రాడికల్లొచ్చిరి.... అరెరెరె.... ఆ ఎల్లకోడెనెవడో గట్ల గొట్టిండెవడ్రా?" అకస్మాత్తుగా రాఘవరెడ్డి దృష్టి తన ఎడ్లమీద పడింది.

"రాముడు కొట్టిండు దొరా! అదియ్యాళ అస్సలు నడువలేదు- ఓపాలి పండుకుంది. రాముడు భయ్య భయ్య బాత్తే లేచింది."

"ఆ రాముడు లంజొడుకు ఇగ నా ఎడ్లను ఉంచద్రా. కొట్టికొట్టి చంపుతడు. మొన్ననే వెయ్యి రూపాయలుబోసి కొన్న కోడెను ఎట్లగొట్టి చంపేసిండేమురా.... చర్మం వొలిచి పారేసిండు గాడిదకొడుకు."

"దొరజూస్తే తిడ్తడు. కొట్టకురా అని నేనెంత మొత్తుకున్నా వాడు ఇన్లేదు దొరా."

"దీన్ని గొట్టినట్టు వాన్నోసారి కొడ్తెగని వాని కావరం అణుగు తుందిరా.... ఇయ్యాళ రేపు వానికి వాళ్ల దెలుస్తలేదురా- సంఘంల దిరుగుతాండటగదా?"

"యేమో దొరా! ఆ సంగతి నా కెరుకలేదు."

రాఘవరెడ్డి సోమయ్యమాట వినిపించుకోకుండా తన ఎడ్లనన్నింటినీ ఓసారి కళ్లనిండా చూసుకో సాగాడు.

"సరెగని ఎడ్లను ఇంకాస్సేపటిదాక మేపు. అప్పుడే కొంపలంటుక బోయినట్టు నా యెనకనే వచ్చి ఊళ్లోబడకు- చీకటిపడేదాకామేపి, కొట్టంల కట్టేసిరా."

"గట్లనే దొరా!"

"కరెంటు మోటరున్న రూమ్‌కు తాళం వేసుకున్నవా?"

"వేసిన దొరా."

"ఇయ్యాళ కరెంట్ మంచిగొచ్చిందా మధ్యల బందయిందా?"

"మంచిగనే వచ్చింది దొరా!"

"నేను వూళ్లోకుబోతున్న. గొడ్లను కడుపునిండ మేయనీయ్.... నా తోకెంబడే వూళ్లోకు రాకు. యేం?" గద్దించినట్టుగా అన్నాడు రాఘవ రెడ్డి.

"గట్లనే దొరా" అన్నాడు సోమయ్య.

రాఘవరెడ్డి వూరి వైపుగా కదిలాడు.

గొడ్లను కడుపునిండ మేపాలే.... తన కడుపు నిండిందో లేదో దొరకు అక్కర్లేదు.

రాఘవరెడ్డి వెళ్లిన చాలా సేపటివరకు సోమయ్య ఎడ్లను మేపుతూనే వున్నాడు.

సూర్యుడు పశ్చిమాకాశంలో కృంగిపోయాడు.

మెల్లమెల్లగా ఆ కొండల నడుమ చీకట్లు ముసురుకోసాగాయి. చెట్టు కొకటి పుట్టకొకటి చొప్పున చీలిపోతున్న ఆ పశువుల్ని, మరీ చీకటి పడిపోయిందంటే ఒకచోటికి చేర్చటం చాలా కష్టమని వాటినన్నింటిని ఒక దగ్గరకుచేర్చి కొట్టంవైపు మళ్ళించాడు సోమయ్య. ఆ పశువులనన్నింటిని పగ్గాలతో కట్టేసి కొట్టానికున్న గేటు తలుపుల్ని బిగించి వూరివైపుగా వేగంగా నడవటం మొదలెట్టాడు.

పగలంతా ఆకాశంలో ఎక్కడో దాక్కున్నాయన్నట్టుగా ఉండి పోయిన నక్షత్రాలు బయటపడి ఒకదానితో ఒకటి పోటీపడి మెరవ సాగాయి.

చంద్రుని జాడెక్కడా లేదు.

కాలిబాటమీద సోమయ్య కొంచెం దూరం నడిచాడో లేదో ఎదురుగా ఎవరో వస్తున్న అలికిడైంది. ఎదురుగా వస్తున్న అతడు కొంచెం దగ్గర పడగానే సోమయ్య గుర్తుపట్టేశాడు. అతడు సమ్మయ్య మామ. సమ్మయ్య మామంటే సోమయ్యకు చాలా ఇష్టం. సమ్మయ్య కొంతకాలం పట్నంలో

ఉండొచ్చాడు. వైద్యం చెయ్యటం నేర్చుకున్నాడు. అమ్మకు ఏదో వరుసకు తమ్ముడౌతాడట. వూళ్లో చాలామంది రాత్రిపూట సమ్మయ్య యింట్లో చేరుతారు. ప్రపంచంమీది ఎన్నో విషయాలు సమ్మయ్య వాళ్ళకు బోధిస్తూ ఉంటాడు. ఒకటి రెండు సార్లు సోమయ్య కూడా సమ్మయ్య ఇంటికివెళ్లి అతడు చెప్పే మాటలు విని అర్థం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు. సమ్మయ్య మాటలు వింటున్నంత సేపూ బాగానే ఉంది. కాని అతడు చెప్పిన విషయాలేవీ సోమయ్యకు అర్థం కాలేదు.

"యేందే సమ్మయ్య మామ! గింత చీకట్లో ఎటో పోతున్నావు?" అడిగాడు సోమయ్య.

"చిన్న పనుంది గానీ నువ్వింతసేపు అడివిన్లే ఉన్నవెందుకురా?" అన్నాడు సమ్మయ్య.

"యేం జెయ్యమంటావే మామా ! పన్దీరేటప్పటికి ఇంత సేపయ్యింది!"

"సరేగాని నువ్వ బో.... నేనిప్పుడే వస్త...." అంటూ సమ్మయ్య ముందుకు నడిచాడు. సమ్మయ్య చేతిలో యేదో చిన్న మూటలాంటిది ఉందని గమనించాడు సోమయ్య.

"గింత రాత్రిపూట గీయనెటు బోతాండో," అనుకుంటూ సమ్మయ్య వెళ్ళిన వేపే కాస్సేపు చూస్తూ ఉండిపోయాడు సోమయ్య.

కొంచెం దూరం నడిచిన సమ్మయ్య యేమనుకున్నాడోగాని ఆగిపోయి వెనక్కి చూశాడు.

"అరే సోమా, గిక్కడిదాక బొయ్యొద్దాం—కాసేపు తోడురారా" అన్నాడు సమ్మయ్య.

"నేను రానే మామా, కడుపుల మండుతోంది. గింత తింటెగని వస్త."

"గిప్పుడే మళ్ళ బోదంగని రారా," సోమయ్య దగ్గరకొచ్చి అతని చెయ్యి పట్టుకుని బతిమాలుతున్నట్టుగా అన్నాడు సమ్మయ్య.

"ఎక్కడిదాక బోవాల్నే?"

"గా గుట్ట మీద్దాకనేరా,"

"గీ చీకట్ల గా గుట్టమిది కెందుకే?"

"రారా! నువ్వెన్నడూ చూడని చోటు చూపిస్త!"

'ఎన్నడూ చూడని చోటు' అన్నమాట వినేటప్పటికే సోమయ్య తన ఆకలిని మరచిపోయాడు. చిమ్మని చీకటి—అడవిలో పన్జేసుకునే వాళ్ళంతా ఊరు చేరారు...గుట్టమీదికి...ఎప్పుడూ చూడని చోటు... సోమయ్య ఊహకు చాలా పని దొరికింది. అతని ఆలోచనల వేగం పెరిగింది. మారు మాట్లాడకుండా సమ్మయ్యతో నడవసాగాడు.

"అరే! మనం గిప్పుడు ఎటుబోతాన్నమొ ఎవ్వరికీ తెలవొద్దు. ఎవరికన్న జెప్పితివో నీ ప్రాణం, నా ప్రాణం...ఇద్దరి ప్రాణాలు పోతయి. యెరుకైందా?" అన్నాడు సమ్మయ్య.

"చచ్చినా జెప్పనే."

సోమయ్య తాము వెళ్ళేదెక్కడికో ఊహించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. అతనిలో ఉత్సాహం యింకా యెక్కువైంది. యేదో గొప్ప ఘనకార్యం చెయ్యబోతున్నా ననిపించిందతనికి. చాలా రోజులుగా ఆ గుట్ట మీదిగి ఎవరో సంఘపోళ్ళ వస్తరని వాళ్ల వీళ్ళు చెప్పుకోగా విన్నాడు. ఈ సంఘపోళ్ళంటే ఎట్లుంటరో...ఎట్ల మాట్లాడతారో చూడాలని సోమయ్య ఎన్నోసార్లు అనుకున్నాడు. సమ్మయ్య మామకు, సంఘపోళ్ళకు సంబంధాలున్నాయని కూడా అనుకోగా విన్నాడు.

"గిప్పుడు సమ్మయ్య మామ అక్కడికే పోతండు. నేనియ్యాళ సంఘపోళ్ళను జూస్త—' ఈ ఆలోచన అతని బుర్రలోనికి రాగానే ఒకవైపు సంతోషం, మరోవైపు భయం వ్యాపించాయి. తను సమ్మయ్యతో గలిసి గుట్టమీదకు పోయినట్టు దొరకు దెలిస్తే తనను చంపి పారేస్తాడు. పోలీసులకు బట్టిస్తడు. సోమయ్య వణికిపోయాడు. తనను పోలీసులు బట్టుకపోతే తనమ్మ యేడ్చి గుండె బగిలి చచ్చిపోతది. అతనికి వెంటనే వెనక్కి తిరిగి పారిపోవాలనిపించింది. కాని అతనిలో తనకి తెలియకుండానే సమ్మయ్యతోటే వెళ్ళాలన్న కోరిక బలపడసాగింది.

"నీ చేతిల గా మూటేందే మామా?" అడిగాడు సోమయ్య.

"అన్నంరా—ఇయ్యాళ రాత్రికి మన విశ్వంబాబు ఈ గట్టుమీద మకాం పెడ్తడని. అన్నం తీసుకరమ్మని నాకు కబురు చేసింద్రు." చెప్పాడు సోమయ్య.

ఆ మాట వినగానే సోమయ్య గుండెలు వేగంగా కొట్టుకో సాగాయి.

"మామా! నాకు తెల్వకడుగుతా—ఈ ఇశ్యం బాబు వాళ్లు యేం జేస్తరే?"

"యేం జేసినా మనకోసమేరా! మీ రాఘవరెడ్డి దొరకు ఫస్ట్‌క్లాసైన 50 ఎకరాల భూముంది-నీకూ నాకూ ఉందా? చలిబెడ్తాంటే కప్పుకోవ టానికి నీ వంటిమీద ఓ అంగైనా లేదు-రాత్రింబవళ్లు గొడ్డు చాకిరి జేస్తా నంటే మీ దొర నీకేమిస్తాడు? నీ కష్టాన్ని దోచుకుని బంగ్లాలు కడతడు. విశ్వంబాబువాళ్లు ఈ దోపిడిని అంతం జేస్తరు. వానసుంటోళ్ళ భూమి గుంజుకొని మనసుంటోళ్ళకు పంచుతారు."

"ఆయన భూమి గుంజుకుంటె దొర ఊరుకుంటాడా? పోలీసులను దీసుకరాడూ?"

"తీసుకొస్తడు. వాళ్ళను, పోలీసులను అంతంజేసే రోజు లొస్తయి—"

"గట్లయితే మరి గి సంఘపోళ్లు గి గుట్టళ్ళ ఎందుకు దాక్కుం టరే."

"గిప్పుడు గుట్టలపంటే ఉంటరు-రేపు మన రాజ్యం వచ్చినంక బయటకొచ్చి వాళ్లే మంత్రులౌతరు — మనసుంటి పేదోళ్ళను పైకి తెస్తరు."

సోమయ్య ఆలోచించసాగాడు. అదంతా జరిగే పనేనా?

నమ్మయ్య ఆ గుట్టమీద దట్టమైన చెట్ల మధ్యలోంచి దారి చేసు కుంటూ చాలా దూరం నడిచాక ఒకచోట ఆగి చుట్టూ కలయజూశాడు—చుట్టూ పూళ్ళు, చెట్లూ—దూరంగా పూళ్లో వెలుగుతున్న దీపాలు—మొరుగుతున్న కుక్కల చప్పుడు—ఆకాశంలో అమాయకంగా మెరుస్తున్న చుక్కలు—ఇవి తప్ప దగ్గర్లో ఎక్కడా మరో మానవప్రాణి అంటూ

లేదని నిర్ధారణ చేసుకున్నాక సమ్మయ్య చేతిలోకి చిన్నరాయి తీసుకొని పక్కనే ఉన్న బండి మీద రెండుసార్లు ఓ విచిత్రమైన ధ్వని చేశాడు.

ఎక్కడో చీకట్లోంచి "సమ్మయ్యా లోపలకు రా," అన్న మాట వినిపించటంతో సోమయ్య ఉలిక్కిపడ్డాడు. అతనికి తన కళ్ళముందు ఏదో మహాద్భుతం జరుగబోతున్నట్టుగా తోచింది.

సమ్మయ్యతోబాటు ఆ బండరాళ్ళ మధ్యలోంచి ముందుకు నడిచాడు. ఆ రాళ్ళ మధ్య సందులోంచి టార్చ్‌లైట్ వెలుగు కనిపించటంతో సోమయ్య మంత్రముగ్ధుడిలా మారిపోయాడు. అంత దట్టమైన కారుచీకట్లో అకస్మాత్తుగా ఆ కాంతిరేఖ కనిపించడం అతని కళ్ళకెంతో అపురూపమైన దృశ్యంగా తోచింది.

ఆ టార్చ్‌లైట్ వెలుగు ఆధారంగా వాళ్ళిద్దరూ ఆ గుహలోకి చేరుకున్నారు.

ఆ గుహలో ముగ్గురు వ్యక్తులు ఉన్నారు. ఆ ముగ్గురూ సోమయ్య కళ్ళకు మామూలు మానవమాత్రులుగా కనిపించలేదు. ఏ మరో ప్రపంచంలోంచో ఈ లోకంలో అవతరించిన దేవతామూర్తుల్లా తోచారు. అతడు ఆ ముగ్గుర్నీ అత్యంత ఆశ్చర్యంతో చూడసాగాడు.

ఆ గుహలో ఓ మూల చిన్న దీపం వెలుగుతోంది. వాళ్ల ముగ్గురూ వయసులో చాలా చిన్నవాళ్లే. ఒకతను చాలా గుబురైన గడ్డం పెంచాడు. తెల్లగా, ఎత్తుగా, అందంగా, ఎంతో ఉన్నత కుటుంబానికి చెందినవాడిలా కనిపించాడు. గళ్ళ లుంగీ కట్టుకుని, స్వెట్టర్ వేసుకున్నాడు. రెండో అతను వయస్సులో కొంచెం పెద్దవాడిగా కనిపించాడు. గళ్ళ లుంగీ కట్టుకుని, కాకీషర్టు వేసుకున్నాడు. ఉంగరాల జుట్టు, లావుగా. నల్లగా ఉన్నాడు. చేతిలో తుపాకీ పట్టుకుని దాన్ని శుభ్రం చేస్తున్నాడు. మూడో వ్యక్తిది ఇంచుమించు తన వయస్సే. కాకీ షర్టు, నిక్కరు వేసుకున్నాడు. అతని చేతిలోనే పొడవైన టార్చ్‌లైట్ ఉంది.

"ఎవరో కొత్త వ్యక్తిని తీసుకొచ్చావు? ఎవరతను—," అడిగాడు గడ్డం వ్యక్తి.

"వాడు మా అక్క కొడుకే విశ్వం బాబూ। రాఘవరెడ్డి దగ్గర జీతంకి ఉంటున్నాడు—ఎప్పుడన్న మనకు ఎమర్జెన్సీల పనికొస్తడని తీసుకొచ్చిన."

"నమ్మకమైన వాడేనా?"

"చాలా నమ్మకస్తుడండి—మనం గిసిన గీటు దాటడు" అన్నాడు సమ్మయ్య తను తెచ్చిన చద్దిమూట విప్పుతూ—

"ఇంత చలేస్తోంటే వంటిమీద ఓ షర్టూలేదూ-దుప్పటిలేదు — ఎలా భరిస్తున్నావోయ్" అన్నాడు విశ్వం సోమయ్య మీదకి తన పక్కనే ఉన్న ఓ బ్లాంకెట్‌ను విసిరేస్తూ.

"వానికి చలేమిటి?....రాత్రింబవళ్లు చాకిరీచేసి చేసి వాడి శరీరం ఎండా, వానా, చలి మొదలైనవాటిని మరచిపోయింది" అన్నాడుసమ్మయ్య. సోమయ్యకు ఆ బ్లాంకెట్‌ను తను తీసుకొని కప్పుకోవాలో లేక అలాగే వది లెయ్యాలో అర్థంకాలేదు;

"రాఘవరెడ్డి నెలకు నీ కెంత జీతమిస్తాడోయ్ ?" అడిగాడు విశ్వం.

ఆ ప్రశ్న విశ్వంబాబు తననే అడుగుతున్నాడని తెలియడంతో సోమయ్యకు వణుకు ప్రారంభమైంది.

"వాడికి జీతం గీతం యేం లేదండి. వాని నాయన వెన్కటికి రాఘవరెడ్డి దగ్గర ఓ ఐదొందలు అప్పు తీసుకున్నాడట. దానికింద వీళ్లమ్మ జీతం ఉంచింది," చెప్పాడు సమ్మయ్య.

"అంటే కట్టు బానిసన్న మాట," అన్నాడు టార్చి పట్టుకున్న కుర్రాడు.

చద్ది విప్పి, మూడు గిన్నెల్లో అన్నంపెట్టి వాళ్ళ ముగ్గురి ముందు పెట్టాడు సమ్మయ్య వాళ్లు ముగ్గురూ అన్నం తినడం మొదలెట్టారు.

ఆ ముగ్గుర్నీ అలా ఆ గుహలో. ఆ పరిసరాల్లో, ఆ వాతావరణంలో చూస్తోంటే సోమయ్యలో ఏదో సంభ్రమం, ఏదో భయం, ఏదో ఉత్సుకత, ఏదో ఆశ్చర్యం ఇలా యేవేవో కల్గాయి. వాళ్లు తింటున్నంత సేపూ వాళ్ళనే రెప్ప వాల్చకుండా చూస్తూ ఉండిపోయాడు.

భోజనం చేస్తూ వాళ్ళు యేవేవో విషయాలు మాట్లాడుకున్నారు. వాళ్ళ ఊళ్ళో యేం జరుగుతున్నదో సమ్మయ్యను అడిగి తెలుసుకున్నారు. రోజు కూలీ ఎంతిస్తున్నారని, రాఘవరెడ్డి, వెంకటేశ్వరరావు మొదలైన వాళ్లకు ఎంత భూముందని, వాళ్లు జీతగాళ్లని ఎలా చూస్తారని ఇలా ఎన్నో విషయాలు అడిగి తెలుసుకున్నారు. సమ్మయ్య వాళ్ల ప్రశ్నల కన్నింటికి సమాధానం చెప్పాడు.

వాళ్ల భోజనాలు అయిపోగానే గిన్నెలన్నీ సర్దేసి మూటగట్టాడు సమ్మయ్య.

"నువ్వు కాస్సేపు బయట నిలోచ్చరా-నేనిప్పుడే వస్త" అన్నాడు సోమయ్య నుద్దేశించి.

సోమయ్య మరోసారి ఆ ముగ్గుర్నీ కళ్లనిండా చూసి బయటకు వెళ్ళబోయాడు.

"ఆ బ్లాంకెట్ తీసుకెళ్లు" అన్నాడు విశ్వం.

"వాడా బ్లాంకెట్‌తో ఊళ్లోకి బోతే అదెక్కడిదని అడుగుతరు — వద్దులెండి-నువ్వు బయట నిలబడు పో" అన్నాడు సమ్మయ్య.

సోమయ్య బయటకొచ్చి నిల్చున్నాడు—లోపల వాళ్లు చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. వాళ్లు మాట్లాడుకుంటున్నదేమిటో అతనికి వినిపించ లేదు. అసలుఅక్కడికి దగ్గర్లో ఎవరో మనుషులున్నట్లే అనిపించటంలేదు.

"వీళ్ళు భలే చోటు చూసుకున్నరు —" అనుకున్నాడు సోమయ్య.

ఓ గంట తర్వాత సమ్మయ్య బయటకొచ్చి 'ఇక పోదాం పారా' అన్నాడు.

సోమయ్య సమ్మయ్య వెనకాలే నడిచాడు. ఇద్దరూ కొండదిగి అర్థ రాత్రి దాటుతుండగా ఊరు చేరారు.

"అప్పుడప్పుడు మాకేదన్న పనిబడ్తే నువ్వు చేసిపెట్టాల్రా సోమా!" అన్నాడు సమ్మయ్య.

"వద్దు మామా! నాకిప్పుడే చచ్చేంత భయం పుట్టింది. ఇట్లాటి పని నాకు మళ్ల చెప్పొద్దు" అన్నాడు సోమయ్య.

"సరెగని జాగ్రత్త. ఈ సంగతి ఎవరికీ తెలవొద్దు."

"నాకు గా మాత్రం తెలియదానే మామా?"

వాళ్ళిద్దరూ విడిపోయారు—

సోమయ్య తన గుడిశెకు చేరేటప్పటికి వాళ్ళమ్మ ఇంకా నిద్ర పోలేదు—

"యేందిరా సోమ, ఇంత సేపు ఎక్కడ బోయినవురా. నాకు భయం బుట్టి దొరింటికి బోయి అడుగుదమనుకుంటే చాతకాలేదు-లేస్తే వొళ్లు తిరిగి పడిపోతాననుకున్నా."

"నీ అవ్వ—ఎక్కడ బోలేదుగనీ నువ్వు పండుకోవే-ఇంతేమన్న వొండినవా—" అన్నాడు సోమయ్య.

"ఉట్టిమీద పెట్టిన-పెట్టుకోని తిను—" అంటూ ఆమె దగ్గటం మొదలుపెట్టింది.

సోమయ్య అన్నం తిని, ఓ పాత దుప్పటి కప్పుకొని పడుకొని నిద్రపోయాడు.

* * *

సోమయ్య ఊళ్లో ఎప్పుడూ ఏవో సంఘటనలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి. వాటి నన్నిటినీ సోమయ్య గమనిస్తూనే ఉన్నాడు.

జీతాలు పెంచాలని జీతగాళ్లు సమ్మె చేశారు. ఓ వారం రోజులు బిర్రబిగుసుకొని కూర్చున్న భూస్వాములు దిగొచ్చి జీతాలు పెంచారు.

పక్క ఊర్లో ఎవర్నో హత్యచేసిన నక్సలైట్లు ఆ ఊరికొచ్చి ఎవరింటోనో దాక్కున్నారని అనుమానించిన పోలీసులు ఆకస్మాత్తుగా వచ్చి ఊరంతా గాలించి వెళ్ళారు. మొట్టమొదలు సమ్మయ్య ఇంటికే వచ్చారు.

సమ్మయ్యతో పట్నంలో చదువుకొని వచ్చిన ఓ ఐదారుగురు యువకులు కూడా చేరి ఆ ఊరి విషయాల్లో జోక్యం చేసుకోసాగారు.

ఈలోగా ఆ వూళ్ళో మరో సంఘటన జరిగింది.

వెంకటేశ్వరరావనే ఆ ఊరి భూస్వామి తనకున్న భూమిలో ఓ ఐదెకరాలు అమ్మెయ్యాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. అతడు అమ్మదల్చుకున్న భూమిని కొనటానికి ఆ ఊళ్ళోని చాలా మందే సిద్ధమయ్యారు. చివరకు 15 వేలకు ఎకరం చొప్పున కొమురయ్యకు అమ్మటానికి

ఒప్పందం కుదిరింది. కొమురయ్య వెంకటేశ్వరరావుకు కొంత ఎడ్వాన్సు కూడా ఇచ్చాడు.

ఈ విషయం తెలియగానే సమ్మయ్య అతని అనుచరులు కొము రయ్యను, వెంకటేశ్వరరావును పంచాయితీ బోర్డు ఆఫీసుకు పిలి పించారు.

"15 ఎకరాల కంటె ఎక్కువ భూమి ఉన్నోళ్లెవరూ భూములు అమ్మొద్దని మా పార్టీ తీర్మానించింది. కాబట్టి అలాంటి అమ్మకాలకు మేం ఒప్పుకోం—ఎవడన్నా కొంటే వాన్ని ఆ భూమిని దున్నుకోనియ్యం— యేమండి వెంకటేశ్వరరావు గారూ! మీరు భూమిని అమ్ముతున్నారట— నిజమేనా?" అన్నాడు సమ్మయ్య.

'నిజమే-భూమి అమ్మంది నాకు వెళ్ళేటట్టులేదు, నేను నా బిడ్డ పెండ్లి చేద్దామనుకుంటున్న" అన్నాడు వెంకటేశ్వరరావు.

"నువ్వు బిడ్డ పెండ్లి జెయ్యవు-యేం జెయ్యవు-పట్నంల ప్లాట్లు గొంటవు - బంగ్లాలు గడ్తవు. కిరాయిలకి స్తవు. గదంత మేం ఒప్పుకోం" అన్నాడు సమ్మయ్య.

"అంటే.... ఈ దేశంల ఇగ మీదే ప్రభుత్వమా యిగ వేరే ప్రభుత్వం లేదా?" అన్నాడు వెంకటేశ్వరరావు.

"ఔను- మాదే ప్రభుత్వం- ఎప్పుడూ మీరే ఉంటదనుకున్నారా.... యేంరా కొమురయ్య! చూస్తుండగనే నువ్వెంత పెద్దోనివై పోతివి. దొరల భూములు కొనేటోనివై పోతివి. నువ్వు కొనేది లేదు. ఆయన అమ్మేది లేదు." అన్నాడు సమ్మయ్య.

"నాకు గిదంతే మెరుక.... వెయ్యిరూపాయలు బయానిచ్చినగదా" అన్నాడు కొమురయ్య.

"బయానలేదు. గియానలేదు. నీ బయాన నువ్వు దీసుకో."

"గంతే నంటారా?"

"గంతేమళ్ళ."

"నాబయాన నాకియ్యండ్రి దొరగారు! నాకు మీభూమొద్దు గిమొద్దు" అన్నాడు కొమరయ్య.

"మంచిది, నీ డబ్బు ఎక్కడికి పోదు. ఈ ఊళ్ళో యిక మీదే రాజ్యమైపోయినట్టుంది- యేలుంర్డి. మీరే యేలుంర్డి!" అంటూ వెంక టేశ్వరరావు అక్కణ్ణించి కోపంగా వెళ్ళిపోయాడు.

ఊళ్ళో అందరూ సమ్మయ్య వెంకటేశ్వరరావంతటి వాన్ని పంచాయతిబోర్డు ఆఫీసు దగ్గరకు పిలిపించి భూమి అమ్మొద్దని చెప్పాడని, తీసుకున్న బయానను వాపసు యిప్పించాడని గొప్పగా చెప్పుకున్నారు.

ఇది జరిగిన వారం రోజుల తర్వాత ఆ ఊరికి ఒకరోజు పొద్దున్నే అకస్మాత్తుగా పోలీసులొచ్చారు. సమ్మయ్యను, అతని అనుచరుల్ని పారిపోవటానికి ప్రయత్నిస్తుండగా పోలీసులు పట్టుకొని జీపెక్కించారు. ఓ కుర్రాడు ఎంతకూ జీపెక్కకపోతే పోలీసులు బాగాకొట్టి జీపెక్కించారు. అప్పుడే లేచి పొలంవైపు వెళ్తున్న సోమయ్యకు ఇదంతా చూస్తొంటే చాలా భయమేసింది- "వీళ్ళందర్నీ పోలీసు స్టేషనుకు తీసుకుపోయినంక ఇంకా కొడ్తరట.... చిత్రహింసలకు గురిచేస్తరట- ఊళ్ళో వాళ్ళు వీళ్ళు చెప్పుకోగా విన్నాడు—పాపం.... సమ్మయ్య మామను ఎంతకొడ్తరో ...." ఇలా ఆలోచించుకుంటూ సోమయ్య తన పనికి వెళ్ళిపోయాడు.

అదేరోజు సాయంత్రం.... సోమయ్య గుట్ట పక్కనే రోజులాగే ఎడ్లను మేపుతున్నాడు.

"అరె సోమయ్యా! నీతోటో పనుందిరా" అంటూ అతని దగ్గరకు దుర్గయ్యొచ్చాడు.

దుర్గయ్య ముసలాడు కమ్మరి పనిచేస్తాడు. సమ్మయ్య ఇంటిపక్కనే దుర్గయ్య ఇల్లుంది. ఊళ్లో తప్ప దుర్గయ్యెప్పుడూ అడివిలో కనబడదు. అలాంటి దుర్గయ్యకు తనతో పనిబడిందంటే చాలా ఆశ్చర్యమేసింది.

"నాతో యేంపనే దుర్గయ్య తాతా! గింత దూరం వచ్చినవ్.... పాపం నీకు నడవనే వస్త లేదు" అన్నాడు సోమయ్య.

"గట్టిగా మాట్లాడకు. మీ మామ సమ్మయ్య ఇయ్యాళ వూళ్లోకి పోలీసులొచ్చింర్డని తెలవంగనే నన్ను బిలిచిండు. నీతో ఓ మాట జెప్ప మన్నడు. ఈ రాత్రికి విశ్వంబాబు వాళ్ల యీ గుట్టమీదనే ఉంటురట. పరిస్థితి బాగలేదు. వెంటనే వాళ్ళుండేకాడికి నిన్ను బొయ్యి చెప్పి

రమ్మన్నడు. వాళ్ళుండేచోటు నీకు జూపించిండటగదా" అన్నాడు దుర్గయ్య.

దుర్గయ్య చెప్పినమాట వినగానే సోమయ్య శరీరమంతా గగుర్పొడిచింది. అతని నరనరాల్లో రక్తం ఉప్పొంగి వేగంగా ప్రవహించింది. ఒకవైపు భయం వీళ్ళంతాకలిసి తననేదో ప్రమాదంలోకి నెట్టేస్తున్నారని... మరోవైపు పాపం వాళ్ళను రక్షించాలని

"ఇయ్యాళ పట్టుకుపోయిన పోరగాళ్ళను పోలీసు స్టేషన్ల పడేసి బాగా కొడ్తరు- ఆండ్ల ఎవడో ఒకడు దెబ్బలకు తాళలేక విశ్వంబాబుండే చోటు చెబుతడు. పోలీసులొచ్చి వాళ్లను పట్టుకుంటరు. నువ్వు నువ్వు దబ్బున బోయి వాళ్లను యెళ్ళిపొమ్మని చెప్పిరా పో" అన్నాడు దుర్గయ్య.

నిజమే. తను వెంటనే వెళ్ళకపోతే వాళ్ళు పోలీసులకు పట్టుబడ్తరు. అలా జరగటానికి వీల్లేదు. విశ్వంబాబెంత మంచివాడు. అసలతడు మామూలు మనిషికాడు— దేవుడు!

"మరి నా యెడ్ల నెవరు జూస్తరే దుర్గయ్య తాతా!"

"నేను జూత్తగని, నువ్వు దబ్బున బొయిరా పోరా. పోలీసులు రానే వస్తరు" అన్నాడు దుర్గయ్య.

"ఎడ్లను మంచిగ చూడే- బొలంల బడ్డయంటే మా దొర జంపేస్తడు. అప్పుడప్పుడు గియ్యేళ్ళప్పుడు మా దొర వచ్చినా వస్తడు. దబ్బున దొరొస్తే నేను యేట్లే మంచినీళ్ళు దాగిరాను బోయిన్నని చెప్పు."

"గట్లనేగని నువ్వు దబ్బున బోరా"

సోమయ్య కొండమీదికి పరుగెత్తాడు. చెట్లను. రాళ్ళను తప్పించుకుంటూ తన శక్తినంతా కూడ దీసుకొని వేగంగా, అతి వేగంగా గుట్టెక్కసాగాడు. ఆ గుట్టమీదున్న ప్రతి చెట్టూ, ప్రతి పుట్టా, ప్రతి రాయి, ప్రతి రప్పా అతనికి చిన్నప్పట్నించి తెలిసినవే. అందుకే ఒక్కసారే చూసినప్పటికి ఆ దట్టమైన అడవిలోని ఆ ప్రదేశాన్ని 20 నిముషాల్లో చేరుకోగల్గాడు. ఇదివరకొచ్చినప్పుడు సమ్మయ్య చేసినట్టుగానే బండమీన కొట్టి చప్పుడు చేశాడు. వెంటనే లోపల్నుంచి తుపాకిపట్టుకున్న ఓ వ్యక్తి బయటకొచ్చాడు.

"ఇక్కణ్ణించి దబ్బున యెళ్ళిపొండ్రి. పరిస్థితి బాగలేదు ఇయ్యాళ మా సమ్మయ్య మామను, ఇంక కొందర్ని పోలీసులు పట్టుకుపోయిండ్రు. మిమ్మల్ని యెళ్ళిపొమ్మని సమ్మయ్య మామ చెప్పుమన్నడు. మీరు యెళ్ళిపొండ్రి, యెళ్ళిపోండ్రి."

తను చెప్పదలుచుకున్న విషయం గబగబా చెప్పేసి వెంటనే గిరుక్కున వెనక్కి తిరిగి గుట్ట కిందకి పరుగెత్తాడు.

గుట్టదిగి తన ఎడ్లను సమీపించటానికి అతనికి పది నిముషాలు మాత్రమే పట్టింది. ఏమీ జరుగనట్లుగానే తన ఎడ్లన్నీ యథావిధిగా గడ్డి మేస్తున్నాయి. కాని యేదో జరిగింది. దొర రానే వచ్చిండు. దుర్గయ్య తాతను యేదో అడ్గుతనే వున్నడు. ఎక్కడికి బోయినవో చెప్పుమని తనను అడ్గుతడు. దుర్గయ్య మాట నమ్మడు. నిజం చెప్పుమని తనను కొడతడు, చంపుతడు, ఇదివరకొకసారి తనేదో పొరపాటు జేస్తే దొర కొట్టిన దెబ్బలు గుర్తొచ్చాయి. వాడికి వెంటనే ఎటైనా పారిపోదామన్న బుద్ధి పుట్టింది. కాని ఇప్పుడిక లాభంలేదు. వాళ్ళ దొర వాడిసి చూడనే చూశాడు.

"అరేయ్ సోమా! ఎడ్లనిక్కడ వదిలిపెట్టి గుట్టకెందుకు బోయి నవురా! అక్కడెవడన్న నీ చుట్టమున్నడా? అసలిక్కడికి గీ దుర్గడెందు కొచ్చిండు? నువ్వు గుట్టమీదికి బోతే దుర్గడేమొ మంచినీళ్ల దాగబోయిన వంటున్నడు. మీ నాటక మేమిటిదొ నాకు దెలుస్తలేదు" గద్దించాడు రాఘవరెడ్డి.

"ఎటు బోలేద్దొరా! కడుపుల తిప్పినట్టయితే ఆ గుండు చాటుకు" సోమయ్య నోట్లోంచి మాట సరిగ్గా రావటంలేదు. వాడు అబద్ధం చెబుతున్నాడని రాఘవరెడ్డికి వెంటనే అర్థమైపోయింది. వాడేదో రహస్యం దాస్తున్నాడు. అదేమిటో తను కనుక్కోవాలి అన్న పట్టుదల అతనిలో ఎక్కువైంది.

"అరేయ్ నీ అసుంటోడు అబద్ధం చెబితే వెంటనే తెలిసిపోద్దిరా. నిజం చెప్పు. లేకపోతే చంపేస్త. గుట్టమీదికిబోయి ఎవన్ని కలిసినవ్. నిజం చెప్పు. అబద్ధం చెప్పినవో ఛస్తవు. చెప్పు" అంటూ రాఘవ రెడ్డి చటుక్కున సోమయ్య చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. దొర తన చేయి పట్టుకోవటంతో కోత కోసం దొరికిన కోడి పెట్టలా నిలువెల్లా భయంకరంగా

వణికిపోయాడు సోమయ్య. భయంతో పూడుకుపోయిన అతని గొంతు పెగిలి మాట రావటంలేదు.

"నన్ను వదిలిపెట్టుండ్రి దొరా. నాకేం ఎరుక లేదు. నన్ను కొట్టకుండ్రి చంపకుండ్రి."

"ఎక్కడికి బోయినవో చెప్పరా. నిన్ను కొట్ట, చంప, నిజం చెప్పు. అసలీ దుర్గడెందుకొచ్చిండు?" అని పక్కకు చూస్తే అక్కడ దుర్గడులేడు.

"చూసినవా? వాడిప్పుడే పారిపోయిండు. నువ్వు మంచోనివను కున్న. వీండ్ల సంఘంల గల్వవనుకున్న. నీకు గింత తెలివెప్పుడొచ్చిం దిరా గాడ్దెకొడకా!" అంటూ రాఘవరెడ్డి తన శక్తికొద్దీ సోమయ్యను కొట్ట సాగాడు.

"నాకేం తెల్వద్దొరా. నన్ను విడిచిపెట్టుండ్రి. నన్ను కొట్టకండ్రి" కొండలన్నీ ప్రతిధ్వనించేలా రోదించాడు సోమయ్య.

కాని రాఘవరెడ్డి అతన్ని వదిలి పెట్టలేదు. అతని చేతులు నొప్పి పుడ్తున్నా కొడుతూనే వున్నాడు.

ఇంతలో అక్కడికి అతి వేగంగా రెండు పోలీసు జీపులొచ్చాయి. ముందొచ్చిన జీపులో సాయుధులైన పోలీసుల మధ్య ఆ ఉదయం ఆ వూర్లొంచి అరెస్టుచేసి తీసుకుపోబడిన ఓ కుర్రాడుకూడా వున్నాడు. జీపులు ఆగగానే రిజర్వు పోలీసులందరూ గబగబా దిగారు. వాళ్ళను లీడ్‌చేస్తున్న ఎస్.ఐ. రాఘవరెడ్డి దగ్గరకొచ్చి—

"విశ్వంబాబు పార్టీ ఈ రాత్రికి ఈ గట్టుమీదనే క్యాంపేస్తున్నారట. నా కొడుకులు ఈ సారికిక తప్పించుకోలేరు" అన్నాడు. నువ్వో పిచ్చోడివి అన్నట్టుగా నవ్వాడు రాఘవరెడ్డి.

"వాళ్ళెప్పుడో తప్పించుకున్నారు, ఇగో- వీడు బొయి చెప్పొ చ్చిండు. చెట్టుకోడు పుట్టకోడు- ఎక్కడ జూసినా వాళ్ళ మనుష్యులే" అన్నాడు రాఘవరెడ్డి.

"వీడెవడు?" అన్నాడు ఎస్. ఐ.

"మా జీతగాడండి...."

"ఏంరా మేమొస్తున్నమని వాళ్ళకు చెప్పినవా?" అంటూ ఎస్. ఐ. సోమయ్యవైపు రాబోయాడు,

మరుక్షణంలో సోమయ్య రాఘవరెడ్డి పట్టు విడిపించుకొని శక్తికొద్దీ పరుగెత్తసాగాడు.

ఏమైనా సరే-తను పోలీసులకు దొరకొద్దు. దొర దెబ్బలకే తాళలేక పోయిండు. ఇక పోలీసులు కొడ్తె తను చచ్చిపోతడు. వాళ్ళకు దొర కొద్దు దొరకొద్దు ... సోమయ్య శివమెత్తినవాడిలా ఎటు దారి కనబడ్తే అటు పిచ్చి వేగంతో పరుగెత్తసాగాడు.

వెంటనే అతన్ని పోలీసులు వెంబడించారు.

"అరేయ్ సోమా! ఆగు....ఆగు....ఛస్తవు.... ఆగు.... పోలీసులు కాల్చి చంపుతరు ఆగు....ఆగు...."

రాఘవరెడ్డి అరుపుల్ని సోమయ్య లెక్క చేయలేదు. ఇంకొక్క క్షణమైతే తను గుట్టమీది చెట్లల్లోకి దూరిపోతడు. ఇక ఆ తర్వాత తన నెవ్వరూ పట్టుకోలేరు.

'ఆగు! ఆగు! పారిపోకు! ఫైర్ చేస్త! ఆగు! ఆగు!" అరిచాడు సోమయ్య వెంటే పరుగెత్తుతున్న ఎస్. ఐ.

ఇంకొక్క సెకండ్‌లో సోమయ్య ఆ దట్టమైన చెట్లల్లో కలిసిపోయే వాడే. కాని ఆ లోపలే ఎస్. ఐ చేతిలో రివాల్వర్ మూడుసార్లు పేలింది. సోమయ్య నేల కూలాడు.

* * *

తీవ్రవాదులపై పోలీసులు జరిపిన 'దాడి'లో ఒక తీవ్రవాది మరణించాడన్న పోలీసుల ప్రకటనను ఆ మర్నాడు ఆకాశవాణి అన్ని కేంద్రాలు ప్రసారం చేశాయి. అన్ని జాతీయ వార్తాపత్రికలు ఆ వార్తను ప్రచురించాయి.